

I.M.

CONNIE PALMEN

I.M.

2020 Prometheus Amsterdam

Eerste druk 1998
Tiende druk 2020

© 1998 Connie Palmen
Omslagontwerp Marten Jongema/Suzan Beijer
Foto omslag Franco Gori
Foto auteur Annaleen Louwes
Zetwerk Mat-Zet bv, Soest
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 3075 6

IN MARGINE

Hij sluit de voordeur van de Reestraat af als ik vanaf de Prinsengracht de hoek om kom. We blijven allebei verstart staan, kijken elkaar aan en zeggen niks. Hij wou naar mij toe en ik naar hem, dat weten we. Zonder me van tevoren te waarschuwen wijkt mijn kringspier uit elkaar en ik doe het in mijn broek. Tegenover me spreidt hij zijn benen, grijpt naar zijn kont en roept verbaasd uit dat hij in zijn broek heeft gepoept.

Ik zeg tegen hem dat ik dit keer wel met hem mee naar boven ga. Het is 12 februari 1991, zeven dagen na ons interview. Onder mijn kleren draag ik die dag een veel te wijde boxershort.

Anderhalve week daarvoor ben ik gebeld door de producer van zijn radioprogramma, Leonie Smit. Zij vraagt me of ik op dinsdag 5 februari te gast wil zijn in *Een Uur Ischa*, om door hem geïnterviewd te worden. Mijn eerste boek is twee weken uit, ik heb nagenoeg iedere dag een interview gegeven, ik ben moe en vind het eigenlijk wel goed geweest. Terwijl ik al jaren rondloop met het halstarrige idee dat Ischa Meijer en ik elkaar op een dag zullen ontmoeten en dat er dan iets tussen ons gebeurt, iets, ik weet niet wat, denk ik dat de tijd er nog niet rijp voor is en ik zeg naar waarheid tegen de producer dat ik op de ochtend van die dag al een afspraak heb met een journaliste van *Elsevier*, dat het me te veel wordt en ik 's middags niet ook nog eens naar Eik en Linde kan komen. Voor het geval ik me mocht bedenken laat de producer haar telefoonnummer achter. Ik leg de hoorn op de haak. In een flits realiseer ik me dat ik me vergis, dat dit

wel het moment is. Zonder daar verder over na te denken draai ik het nummer dat ik zonet opgeschreven heb en zeg tegen Leonie Smit dat ik toch kom. Ze vraagt waarom ik me bedacht heb.

‘Toen ik de hoorn op de haak legde wist ik dat ik er spijt van zou krijgen dat ik nee had gezegd,’ zeg ik.

‘La Palmen,’ gilt hij me toe als ik de studioruimte van het café binnenkom. ‘We gaan het niet hebben over De wetten hoor,’ zegt hij, terwijl hij mijn hand schudt, ‘we gaan het hebben over die hype rondom jou.’

‘Ik wil het wel hebben over het boek,’ zeg ik.

‘Daar hebben we al genoeg over gehoord, die mediahype is veel interessanter.’

‘Maar daar ben je nu zelf onderdeel van.’

‘Ho ho Palmen, niet zo scherp uit de hoek komen, laat dat maar aan mij over.’

Het programma wordt opgenomen met publiek. Voordat het begint loopt hij op een vrouw toe die op de eerste rij zit en hij fluistert haar vertrouwelijk iets toe.

Die is straks verleden tijd, schiet het door me heen.

Via de luidsprekers horen we het einde van het nieuwsbericht en de aankondiging van het programma. Cor Galis staat klaar achter de microfoon en houdt met zijn trillende, oude handen de door Ischa volgetikte velletjes papier vast om daarna met een onmiskenbaar eigen stemgeluid de tekst voor te lezen.

Afgelopen zaterdag hebben Ischa en ik onze lieve vriend Jac Heijer begraven. Te Halfweg. En volgens de katholieke rite. ‘Wat mij betreft twee premières,’ zei Ischa – tamelijk toepasselijke terminologie; want Jac Heijer was de beste theatercriticus van Nederland.

‘En ook nog een volle bak,’ zei Ischa toen we die kerk te Halfweg betraden.

‘Jac was een geliefd man,’ zei ik.

‘Maar zo veel mensen,’ zei Ischa.

We schuifelden langs de condoleanceregisters, samen met al die bedroefde vrienden en kennissen en collega’s.

‘Hij was, is en blijft geliefd,’ stelde ik.

‘Natuurlijk,’ zei Ischa, ‘natuurlijk, Cor, maar bij zovelen – kán dat eigenlijk wel?’

We schoven in de kerkbank. Ischa zat naast Olga Zuiderhoek en ik naast Frans Weisz.

‘En ook nog zo beroemd en bekend en goed-in-hun-vak,’ hoorde ik Izzyboy zachtjes mompelen.

Toen nam de uitvaartdienst een aanvang, en Ischa en ik waren het er allebei na afloop geheel over eens: zo’n katholieke begrafenis valt qua allure én eenvoud reuze mee. ‘Het is dat ik niet katholiek ben, maar anders –’ zei Ischa. Ik bekeek hem eens tersluiks van opzij, en zag dat hij er eerder bezorgd dan bedroefd uitzag.

‘Problemen?’ vroeg ik.

Izzy zweeg.

We stonden inmiddels op de begraafplaats, met al die mensen uit de theatrale en journalistieke wereld.

‘Kop op,’ zei ik tegen Ischa. ‘Jij kent toch ook een hoop mensen – en het moet wel raar lopen wanneer daar niet een paar van naar jouw begrafenis komen,’ zei ik ineens.

‘Denk je echt, Cor?’ zei hij, erg hoopvol ineens.

‘Al is het maar om elkaar te zien,’ zei ik. Hahaha!

Het was koud, erg koud. En toch hadden we geen zin in de traditionele koffie-met-cake-na-afloop. We liepen na afloop meteen naar mijn auto, en Ischa zei kordaat: ‘En nu naar de eerste de beste supermarkt, Corriëborrie.’ Daar aangekomen, kochten we een ben-de boodschappen die we helemaal niet nodig hadden. En pas toen mochten we van Izzy koffie gaan drinken, in een klein cafeetje in de Amsterdamse Jordaan. En pas toen zei ik het volgende. ‘Ischa,’

zei ik, 'Ischa, als er wel iemand is die zich een bult zou lachen om jouw jaloezie op zijn begrafenis – nou, dan is het wel Jac Heijer, die we zojuist begraven hebben. Godallemachtig, wat zou die gelachen hebben om dat kleinzielige gedrag van je.'

'Dan heb ik hem dus toch nog een plezier gedaan,' zei Ischa, en vroeg de kastelein om een dubbele calvados.

En toen wist ik even niet wat nu precies te zeggen. Zo veel ego, zo veel dadendrang, zo kinderlijk, zo naïef en zo geraffineerd tegelijkertijd.

'Op mijn begrafenis,' zei Ischa vrolijk – en hief het glas.

'Van harte,' zei ik. En wat hebben we toen gelachen – samen met Jac Heijer. Alsof er niets gebeurd was.

Hee, sonnyboy, knal dat lied eruit, en zing, zing, zing!

Gekleed in een spijkerbroek, streepjeshemd en jasje staat hij wijdbeens achter de microfoon en hij sluit zijn ogen als hij met een onverwachte zorgvuldigheid en tederheid de eerste zin van *Let's Face the Music and Dance* zingt: 'There may be trouble ahead.' Soms doet hij een poging om het publiek in de ogen te zien, maar dat gaat hem slecht af, daar is hij te verlegen voor. Ik word heel rustig als ik zo naar hem kijk. Ik weet niet waar ik de overtuiging vandaan haal, maar ik heb haar en ze is heel groot: ik weet dat daar mijn man staat. Verder kan ik me er nog niks bij voorstellen.

Hij interviewt eerst iemand van de reclassering. Van een beschroomde crooner verandert hij in een brutale, scherpzinnige onderzoeker, die er niet voor terugdeinst de man tegenover hem nog onzekerder te maken dan die al is. Met een gespeelde nonchalance tutoyeert de man van de reclassering zijn interviewer. Ischa wijst hem onmiddellijk zijn plaats: 'We vousvoyeren hier. Buiten de tent is het je en jij, maar hier niet. Dus even opnieuw.'

‘Nee, nee,’ hoor ik hem even later gillen, ‘niet zeggen een stuk, een stukje, niet waar ik bij ben. Uw hele dienstverlenende leven heeft u dat gezegd, maar dat moet eruit geramd worden.’

Koppig als een puber doorspekt de man van de reclassering in het vervolg van het gesprek zijn antwoorden met ‘een stukje verantwoordelijkheid’ en een stukje van dit en een stukje van dat.

Die man zouden ze moeten opsluiten, bedenk ik grimmig.

Ik zit aan een tafel met Leonie Smit, Fred van der Spek en Cor Galis. Het combo The Izzies speelt een intermezzo. Het is er gezellig. Ik heb een merkwaardig geluksgevoel, een vooruitlopen op wat me ten deel zal vallen, op het leven met een man die het gezellig kan maken.

In het publiek probeer ik mijn vriendin Eva te ontdekken, die me naar de studio begeleidde. Ze glimlacht vanaf de achterste rij naar me en ik glimlach naar haar. Pas als ik hem tegen Fred van der Spek hoor zeggen dat hij het nog even over de PvdA wil hebben, maar hem sommeert het kort te houden, omdat Connie Palmen hierna komt, word ik alerter, zonder verder iets van de nervositeit te voelen die ik tot dan toe bij ieder interview gevoeld heb.

‘Mevrouw Palmen,’ begint hij even later, ‘laten we zeggen, drie weken geleden was u nog niet bekend en nu bent u een media-event. Oh, dat rijmt! Had u dat verwacht? U heeft een boek geschreven, een essayistische roman, romantisch essay, een spannend boek, mooi boek, leuk boek.’

Het gesprek verloopt bijna stil, zonder grappen of sneren van zijn kant, bedachtzaam van mijn kant. We hebben het veel over schrijven en schrijver zijn, dat ik het altijd al wist en het alleen nog maar hoefde te worden, dat mijn leven nu beter dan ooit klopt; we hebben het over mijn ouders, over filosofie en religie

en dat het schrijven een soort *trait d'union* tussen beide is. Het zijn onderwerpen waarover ik niet eerder sprak in interviews, maar gedurende het hele gesprek kan ik het gevoel niet van me af zetten dat dit het laatste is wat ik met Ischa wil, dat het helemaal niet hoort om in het openbaar door hem geïnterviewd te worden.

Na afloop komt Leonie Smit naar me toe. Ze is al bijna tien jaar de producer van zijn radioprogramma. Ze zegt dat ze het heel bijzonder vond, ze had Ischa nog nooit zo ernstig en serieus meegemaakt in een radio-interview. Eva voegt zich bij ons en bevestigt wat Leonie zei, maar ik ben somber en licht ontrederd. Ik ben hiernaar toe gekomen in de stellige overtuiging dat dit het begin van mijn leven met Ischa zou zijn, maar ik weet nu niet meer hoe het verder moet en ik kon uit niks in het interview opmaken dat ik gelijk heb.

Samen met Eva daal ik de trap af en ik hang peinzend tegen de biljarttafel. Leonie zorgt voor de consumpties en voor de rest voel ik me vreemd. Ik heb geen oog voor wat er om me heen gebeurt. Net als ik me afvraag of ik me vergist heb, komt Ischa luid pratend de trap af. Hij heeft het tegen de vrouw die op de eerste rij zat. Hij komt naar me toe en vraagt me hoe ik het vond.

‘Gaat wel,’ zeg ik.

‘Het was toch een goed interview?’

Ik zeg niks en kijk hem aan.

‘Wat ga je nu doen, Palmen?’ vraagt hij.

‘Naar huis,’ zeg ik, ‘simmen.’

‘Simmen, simmen,’ herhaalt hij vrolijk. ‘En vrijdagavond, ga je dan ook thuis zitten simmen, of ga je dan met mij uit eten.’

‘Dan ga ik met jou uit eten.’

‘Goed. Kwart voor zeven, 1ste klas Centraal Station, op 2B. Dus niet naar de tweede klas lopen, Palmen.’ Hij wil er nog iets

aan toevoegen, bedenkt zich en zegt: ‘Nee, jij komt nooit te laat, hè?’

‘Nee.’

‘Maar ik heb helemaal geen conversatie, dus trek iets leuks aan, als ik dan niks heb om over te praten, kan ik daar tenminste naar kijken.’

‘Connie heeft altijd leuke kleren aan en zij heeft wel conversatie,’ zegt Eva eigenwijs.

‘Is dat zo?’

‘Ja,’ zeg ik, ‘ik heb je heel wat te vertellen.’

‘Wat dan,’ snerpt hij, ‘wat?’

Hij loopt weg. Een minuut later staat hij weer voor me, met dat boek over zeven mannen en een vrouw.

‘Ik doe dit nooit,’ stuntelt hij als hij me *De wetten* aanreikt om er een handtekening in te zetten. Over wat ik erin zal zetten hoef ik niet na te denken.

‘Voor Ischa, die ik moest ontmoeten, dat wist ik,’ schrijf ik.

Hij loopt met het boek om de biljarttafel. Enkele meters van me verwijderd slaat hij het open en leest wat er staat. Daarna kijkt hij me aan, steekt het boek in de lucht en schreeuwt keihard door het café: ‘Nummertje acht!’

Jaren later zal Leonie tegen me zeggen dat het overduidelijk was. Zij en de productieassistente wierpen elkaar een blik toe, omdat ze verbaasd waren over wat ze zagen.

‘Wat gebeurt hier?’ had de productieassistente tegen haar gezegd.

‘Jullie waren voor elkaar geboren,’ zei Leonie, ‘en dat was ons vanaf het eerste moment duidelijk.’

Hij zit er al. Ik zie hem door het raam. Zodra ik de deur open staat hij al rechtop en neemt nog snel een slok Spa. Zonder me

te groeten zegt hij dat we direct gaan, maar eerst reikt hij me het glas aan waaruit hij gedronken heeft. Of ik soms een slok wil.

‘Weet je waar we gaan eten?’

‘Nee.’

‘Heb ik dat niet gezegd? Leuk. Het is vijf minuten hier vandaan.’

Pier 10, denk ik, maar ik zeg het niet.

We doen er wel een kwartier over, omdat we voortdurend stilhouden om te lachen. De ene keer kan ik niet verder, omdat ik verschrikkelijk moet lachen om wat hij zegt, de andere keer staat hij stil en houdt voorovergebogen zijn buik vast. Met de armen om elkaars nek komen we het restaurant binnen. Bij de garderobe wordt hij verwelkomd door de eigenaresse.

‘Dit is mijn vrouw, Connie Palmen,’ zegt hij tegen haar.

Het loopt tegen middernacht als we weer buiten staan. We zijn de hele avond vrolijk, druk en uitgelaten geweest, zodat het vreemd is even geen geluid te maken als we vrijen.

‘Ga je mee naar mijn huis?’ vraagt hij.

‘Nee.’

‘Waarom niet?’ vraagt hij verbaasd. ‘Al dat geld!’ gilt hij er achteraan, waardoor ik weer in de lach schiet en hem niet direct uitleg hoeft te geven.

We lopen naar de taxistandplaats voor het station. Nadat hij nog een keer gevraagd heeft waarom ik niet met hem meega, zeg ik dat ik altijd zeven dagen kuisheid betracht voordat ik met iemand die ik serieus neem naar bed ga. Ik ben ongesteld.

‘Zeven mannen, zeven dagen kuisheid, je bent wel een heel katholieke vrouw,’ zegt hij. ‘Maar ik ben toch nummertje acht, of niet?’

‘Ja,’ zeg ik.

Tot op de dag dat we tegenover elkaar staan en het in onze broek doen, zien we elkaar iedere dag, maar slaap ik in mijn eigen huis. Daarna bijna nooit meer.

Ik heb elf jaar in de Palmstraat gewoond, in het noorden van de Jordaan, en woon sinds twee jaar in de Allard Piersonstraat, in Oud-West, vlak bij het plein dat door hem het Plein Van De Gedoopte Dichter wordt genoemd. Het is een etage op drie hoog, met een balkon dat uitziet op een groot vierkant woeste tuinen, waarvan het centrum gevormd wordt door een knotsige kastanjeboom. Zoals de huizen van mijn drie broers, draagt ook mijn huis de handtekening van mijn vader. Samen met mijn moeder reed hij vanuit Limburg naar deze stad, om hier wekenlang te breken, bouwen, stuken, timmeren en te schilderen. Hij bouwde de boekenkasten, de bergkasten en de tafels en verzon voor alles wat mij onmogelijk leek een simpele oplossing.

De ochtend na het interview staat Ischa voor de deur. Eenmaal boven is hij verlegen en kijkt hij vluchtig rond.

‘Zo had ik me jou ook voorgesteld,’ zegt hij. ‘Je zult er nog verbaasd over staan als je straks mijn huis ziet, daar waait dezelfde geest.’

Ik vertel hem over mijn vader, dat hij alles gemaakt heeft wat hij hier ziet.

‘Daar kan ik nu echt jaloers op zijn,’ zegt hij. ‘Wanneer krijg ik mijn schoonouders te zien?’

Hij zoent me, schort wat aan mijn kleren, krijgt van mij de waarheid te horen, drinkt een kop koffie en vertrekt.

‘Wel geweest, niet gekeesd,’ roept hij als ik hem op de trap nakijk. Hij ziet hoe ik in een onbedaarlijke lach schiet, holt weer naar boven, omhelst me en huppelt olijk naar beneden. Een half uur later belt hij me op en weer een half uur later belt hij opnieuw.

‘Als men hem vroeg
hoe het begon
mompelde hij steevast:
“Tampon.”’

Nadat ik even het huis uit ben geweest om een boodschap te doen, tref ik hem aan op het antwoordapparaat.

‘Zoek opdat, anders doe ik het wel.’

Tot laat in de avond gaat de telefoon een paar keer per uur. Ik denk dat het komt omdat we elkaar net kennen, maar in de jaren daarna verandert dit niet en belt hij me op zodra ik uit de Reestraat weg ben, ieder uur, soms vaker.

Op de avond van de dag dat we tegenover elkaar staan en het in onze broek doen, vieren we in restaurant 1ste klas, op perron 2B van het Centraal Station, het verschijnen van de eerste Dikke Man-bundel. Onze uitgever, Mai Spijkers, is er en een aantal redacteuren. Ischa is trots en vrolijk. Hij eet met zijn rechterhand en laat zijn linkerarm om mijn schouder of op mijn hoofd liggen. Ik voel me verlegen tegenover het gezelschap aan tafel en geef hem blijkbaar niet genoeg aandacht.

‘Als je nu niet even je diepe genegenheid voor mij betoont, dan ga ik heel hard schreeuwen en dat is uiterst onaangenaam,’ zegt hij op een gegeven moment.

Ik ben blij dat hij alles zegt wat hem verontrust of dwarszit en ik zeg tegen hem dat ik hoop dat hij dat altijd blijft doen.

‘Dat hoop ik ook,’ zegt hij onverwacht ernstig.

Mai vertelt die avond iets waarvoor Ischa zich geneert, ook al gebeurt het met veel geschater en gelach. Het gaat over opdrachten in boeken en ik vertel dat ik nog aarzelde of ik mijn boek aan iemand zou opdragen, totdat ik besepte dat ik helemaal niet houd van opdrachten in boeken en ze me bij anderen irrite-

ren. Nog afgezien van de sentimentaliteit van opdrachten aan ouders of echtgenoten van wie de schrijver beweert alles aan hen te danken te hebben, ben ik sterk geneigd om, als ik op de eerste pagina van een roman 'Voor huppeldepup' zie staan, te denken dat het boek voor huppeldepup en dus niet voor mij is, het ferm dicht te slaan en ongelezen te laten. Ik zeg het met ironie en zonder te weten dat Ischa ieder boek dat hij geschreven heeft van een opdracht heeft voorzien, maar hij reageert cynisch op wat ik zeg. Om mij te verdedigen herinnert Mai hem lachend aan de opdracht die in *De Dikke Man* staat en dat hij een week eerder nog alles op alles wilde zetten om die opdracht eruit te laten verwijderen.

In het exemplaar dat hij mij een aantal dagen geleden gaf schreef hij: Voor Mijnvrouw Palmen. Ischa. Februari 1991.

Het gerucht verspreidt zich snel. In sommige etalages liggen onze boeken suggestief naast elkaar. *De Dikke Man* naast *De wetten*. Omdat ik geen kranten lees, heb ik zijn column in de NRC nooit gevolgd en nu ik ze achter elkaar lees, schrik ik ervan hoe treurig, somber, eenzaam en zelfdestruïctief zijn *Dikke Man* is.

'Ben je zo?' vraag ik 's avonds in bed.

'Soms. Ik heb zoveel meegemaakt in mijn leven. Ik ben een ongelukkige jongen en dan weer niet.'

'Je bent een bange man,' zeg ik en ik voeg eraan toe dat mij dat wel vertrouwen in hem geeft.

Ik zie het aan zijn gezicht als ik enige uren bij hem vandaan ben geweest en dan weer bij hem terugkom, hem vastpak en aankijk. De kleine spiertjes in de rechterhelft van zijn gezicht trekken samen zodra hij me ziet en de spiertjes rondom zijn rechteroog laten zich het komende uur al helemaal niet onder controle brengen, ze trekken zijn ooglid naar beneden als hij de moed vindt om me wat langer in de ogen te zien of me aan

te kijken wanneer hij iets tegen me zegt. En in bed merk ik het, aan de bravoure en de oneigenlijke schaamteloosheid waarmee al die angst en verlegenheid overschreeuwd moeten worden. Maar ik ben zelf nog te beduusd, te verlegen en te bang om alles wat ik denk te zeggen.

Op Valentijnsdag 1991 vieren we zijn achtenveertigste verjaardag door samen te gaan lunchen in het restaurant waarboven hij woont. Daarna gaan we naar bed. We liggen er net in als de bel gaat. Hij loopt naakt naar het raam toe en schuift het open. Ik hoor hem tegen iemand roepen dat dit niet gaat, dat ze hem niet zomaar thuis kan opzoeken.

‘Nee, ik doe niet open. Ga weg!’ hoor ik.

Als hij terugkomt vraag ik hem niet wie het was, maar ik zie de vrouw voor me die bij Eik en Linde op de eerste rij zat en die daar beneden voor de dichte deur misschien wel met een bos bloemen staat en zo wreed door hem wordt weggestuurd.

‘Je hebt al heel veel vrouwen pijn gedaan,’ zeg ik als hij bij me in bed kruipt.

Het is me bijna te veel. Iedere dag heb ik huilbuien en moet ik overgeven. Zodra ik het huis in de Reestraat verlaat en via de Rozengracht de kleine afstand naar mijn huis overbrug, wordt het gemis van zijn nabijheid met iedere stap die me van hem verwijdert, onverdraaglijker. Thuis, in de Allard Piersonstraat, moet ik soms de trap op hollen omdat ik halverwege de telefoon hoor rinkelen en weet dat hij het is. Hij zegt dan dat hij me nu alweer mist en dan zeg ik dat ik het ook heb. Iedere minuut zonder hem is een kwelling.

Intussen ga ik door met het geven van interviews. Ik heb me nu eenmaal voorgenomen iedereen te woord te staan en geen selectie te maken tussen de verschillende kranten en bladen.